

ХАРЧЕНКО Н.В.

к.ю.н., науковий співробітник наукової лабораторії з проблем кримінальної міліції Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

ВИНИКНЕННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ, ЯК НАСЛІДОК ПРАВОВОГО НІГІЛІЗМУ СУСПІЛЬСТВА

У період становлення в Україні громадянського суспільства і правової держави, проблема укріплення законності і правопорядку, подолання порушень правових норм, прав і свобод громадян, набуває первинного значення.

На сьогодні, у суспільному житті і суспільній думці чітко простежується прогрес деформації правосвідомості, правового нігілізму. Сучасна Україна, нажалю, повністю охоплена правовим нігілізмом, який активно розповсюджується не тільки серед громадян, але й у офіційних державних структурах, законодавчих, виконавчих та безпосередньо правоохоронних органах влади. Широкомасштабність і швидкість розповсюдження цього небезпечного соціального явища свідчить про те, що без його скорішого подолання ідея правової держави, як такої, нездійсненна, тому що панування атмосфери тотального зовнішнього та внутрішнього відчуження від права не властиво правовій державі.

Під різними кутами зору поняття «нігілізм» досліджувало багато вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як: В.В. Головченко, Ю.В. Тихонравова, Д.А. Керімова, В.В. Черней, О.В. Волошенюк, Н.І. Матузов, В.П. Гойман та інші.

Нігілізм (від лат. nihil- нічого, ніщо)- це заперечення історичних і культурних цінностей, моральних норм і підвалин суспільства [1, с. 174]. Правовий нігілізм сьогодення - це негативна форма юридичного світогляду, заснована на незнанні права, не розумінні його ролі та соціального значення, недовірі до його можливостей, агресивному ставленні до нього [2, с. 214]. Зауважимо, що багатовікова правова незабезпеченість суспільства, нерівність перед законом та судом, правовий цинізм, порушення конституційних прав і свобод людини, негативні економічні і соціальні процеси, масштабні реформи, кризи, змушують громадян перестати поважати право, яке вже не є гарантом і надійною опорою. Тому ці явища можуть супроводжуватися зростанням політичної активності громадян та розширенням форм вираження індивідуального, масового негативного ставлення до ситуації, яка склалася в країні. При цьому неможливо не зазначити, що вищезазначені обставини лише посилюють психологічну готовність населення до вирішення соціальних протиріч насильницькими незаконними діями.

Одним з проявів вираження негативного ставлення населення до ситуації, що склалася в країні, є різного роду демонстрації, пікетування, мітинги, які в свою чергу можуть перерости в масові порушення громадського порядку і масові зворушення, які також є найнебезпечнішими явищем, що дестабілізує життєдіяльність населення, роботу підприємств, установ, організацій і транспорту, а також можуть призвести до тяжких наслідків. Таким чином, масові зворушення - це діяння, які здійснюються великою кількістю людей, які висловлюють протест проти суспільної безпеки, суспільного порядку, супроводжуються насильством, погромами, підпалами, знешкодженням майна тощо. Однією з умов ефективності попередження або припинення таких дій є комплексний підхід до вирішення цієї проблеми, який, насамперед, полягає у зміні законодавства в користь населення, тобто у наданні населенню належного соціального захисту, належного рівня життя, у наданні психологічної і матеріальної допомоги населенню для подолання економічної кризи.

Подолання правового нігілізму – складний та тривалий процес, який насамперед передбачає освоєння фахівцями-юристами нової парадигми праворозуміння, розвиток людиноцентристської правової ідеології. В цьому контексті є досить актуальною ідейна спадщина видатного вітчизняного правознавця Б.Кістяківського, який вважав, що дія права вимагає безперервної духовної активності всіх членів суспільства, істинної творчості кожної особистості. Таким чином, саме особистість виступає основою формування правового ладу. Дане положення можна розглядати як відправну тезу правового виховання та формування професійної культури майбутніх юристів [3, с. 43].

Підводячи підсумки вищезазначеного, вважаємо за необхідне наголосити, що за рахунок проведення реформ соціально-економічного характеру, підйому авторитета правосуддя, як за рахунок змінення характеру судової діяльності, так і шляхом виховання поваги до суду, змінення змісту правового регулювання, максимального приближення юридичних норм до інтересів різноманітних слоїв населення, підвищення економічного благополуччя та рівня життя населення, зменшення безробіття, країна може подолати правовий нігілізм, як соціальне явище та значно покращити стан правової культури суспільства.

Список використаних джерел:

1. Дручек О.В. Правовий нігілізм: підходи до розуміння.- <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-2/09dovpdr.pdf>.
2. Скаун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. – Харків, 2000. – 656с.

3. Теорія держави і права: Навч. посіб. / Авт-упоряд. В.В. Галунько, Г.О. Пономаренко, В.К. Шкарупа; За заг.ред. В.К. Шкарупи – Херсон: ХЮІ ХНУВС, 2007. - 280 с.

4. Демидов Л.И. Политический радикализм как источник правового нигилизма // Государство и право. 1992.- № 4.

5. Черней В.В. Подолання правового нігілізму - важлива умова розбудови правової держави. - автореф. дисер. на здоб. наук. ступ. канд. юр. наук за спец-тю - 12.00.12 - філософія права. Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 1999.

6. Волошенюк О.В. Правовий нігілізм в пострадянському суспільстві. - автореф.дисер. на здоб.наук.ступ.канд.юр.наук за спеціальністю 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень. - Університет внутрішніх справ, Харків, 2000.

7. Тополь Ю.О. Правовий нігілізм: стан, детермінанти та можливі шляхи подолання - Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права -№3, 2004 - с. 26-33.